

A hagyatéék részét képező állat jogi státusza a hagyatéki eljárás fényében, az állatvédelmi paradigmában való gondolkodás aktuális kihívásai a jogalkalmazásban

Tanulmányom az állatok jogi sorsát hivatott vizsgálni állattartó örökgyógy halála esetén. Az állat sajátos – egyszersmind élőlény és a jog terminológiája szerint ugyanakkor dolog – státusza magában hordozza azon eljárásjogi dilemmákat, amelyekkel a gyakorlat szembesülni kényszerül. Figyelemmel a vizsgált téma kapcsán felmerülő etikai aspektusokra, álláspontom szerint a bemutatásra kerülő probléma kellő megalapozottsága érdekében megkerülhetetlen kitérni azon társadalmi változásokra, amelyekre tekintettel az állatvédelmi joganyag napjainkban egyre relevánsabbá válik. Ezt követően írásom az állatvédelmi paradigmában való gondolkodás szükségességének fényében mutat rá a gyakorlatban felmerülő anomáliákra. Vizsgálom az állat hagyatéki leltárhoz tartozásának kérdését a kedvtelésből és a gazdasági haszon céljából tartott állatokat illetően, a veszélyes állatok és veszélyes ebek öröklésének kérdéskörét, a hagyatékról való lemondás vonatkozó eseteit, továbbá a végrendelezési szabadság érvényesülését. Amennyiben az állattartó halála után nem rendezett az állat további tartása, mindez az állatvédő civil szervezetek szerepének felerősödését eredményezi. Ebből fakadóan tanulmányom kitér a civilek hagyatéki eljárásba való bekapcsolódásának lehetőségeire.

Tárgyszavak:

állatvédelem, hagyatéki eljárás, öröklési jog, az állat mint hagyatéék, állatok jogi státusza

My study aims to examine the legal fate of animals in the event of the death of an animal holder testator. The specific status of the animal, both as a living being and as a thing in legal terminology raises procedural dilemmas which the practice is confronted with. In view of the ethical aspects of the subject under

examination, I believe that in order to give a proper grounding to the problem to be addressed, it is essential to discuss the social changes in the light of which the law on the protection of animals is becoming increasingly relevant today. I then point out the anomalies that arise in practice in the light of the need to think in terms of the animal protection paradigm. I examine the question of the inclusion of animals in the estate inventory for pets and animals kept for economic gain, the question of the inheritance of dangerous animals and dangerous dogs, the relevant cases of disclaimer of the estate and the validity of freedom of testamentary disposition. If sustaining the animal is not settled after the death of the keeper, the role of animal protection NGOs become strengthened. My study therefore looks at the possibilities for involving NGOs in the probate procedure.

Keywords:

animal protection, probate, inheritance law, the animal as a legacy, the legal status of animals

1. Bevezető gondolatok

Az állatokkal kapcsolatos etikai nézeteink a történelem folyamán koronként módosultak.¹ Napjainkban a magánjogi és a büntetőjogi gondolkodás ugyanazon gyökerekből táplálkozik: miként a polgári jog az állatvédelmet a tulajdonjogból eredezteti, a büntetőjog álláspontja szerint is az embert megillető jogok védelméből fakad az állatvédelem.

Szerte a világon a jogtudomány és a jogszabályok egyetértenek abban, hogy az állat dolog, azáltal, hogy egyes állatvédelmi törvények különleges védelmi rendelkezéseket nevesítenek, még nem nyerhet jogalanyiságot.²

Ezen „emberközpontú” megközelítés ellenére azonban az állatvédelem témájában íródott tanulmányoknak a markáns részét képezi e sajátos dolgok élőlényként történő bemutatása. Maga a jogalkotó is deklarálta Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávtv.) Preambulumában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények.

Ennek megfelelően, az állatkínzás büntetőjogi és kriminológiai vonatkozásait tárgyaló publikációk megkerülhetetlen része annak az elemzése, hogy mit értünk az állat szenvedése alatt, valamint a civilizisztikai arculatú írások is szükségszerűen

1 Vetter Szilvia, Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében. PhD értekezés. Szent István Egyetem, Gödöllő, 2020, 21. o.

2 Hevér Tibor, A jogi dolog – avagy a dologi jog morzsái a büntetőjogi dogmatikában. Iustum Aequum Salutare, 2011/4., 139. o.

ki kell, hogy térjenek az alábbiakra: amint azt a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) vonatkozó passzusa³ megfogalmazza, az állatok dologként való minősítése csupán bizonyos, természetükből fakadóan elengedhetetlen megszorításokkal értelmezhető. Ily módon tehát még a jog sem kerülheti el az állatokhoz fűződő érzelmi viszonyulás kifejezésre juttatását.

Az öröklési kérdések egyik vizsgálandó területét képezik a családi viszonyok,⁴ ezen megállapítás pedig előrevetíti, hogy az öröklési jog szükségképpen a vonatkozó joganyag egy személyes motivációkkal tarkított, esetenként heves érzelmekkel átszőtt részét jelenti. Figyelemmel arra, hogy a Ptk. 7:1 § szerint az ember halálával hagyatéka mint egész száll az örökösre – amely rendelkezés végső soron az öröklési anyagi jog és a hozzá szorosan kapcsolódó eljárásjog alfája és omegája⁵ –, az örökgyógy tulajdonába tartozó állat is a hagyaték részét kell, hogy képezze, legalábbis az állatvédelmi paradigmában gondolkodás ezt követelné meg.

Tekintettel azonban az állatok dologként történő meghatározására, egyszerűsített élőlény voltára, mindez számos kihívás elé állítja a jogalkalmazót. Tanulmányom arra tesz kísérletet, hogy az állat jogi státuszát, és ebből következően az örökgyógy halála utáni sorsát a hagyatéki eljárások fényében vizsgálja.

2. Az állat jogi státusza

2.1. A jogi szabályozás mögött meghúzódó etikai nézetek fejlődése

A természeti népek számára az állatok nem csupán az anyagi világban létező egyéb élőlények voltak, hanem a transzcendens világ manifesztálódásai.⁶ E törzsi társadalmak hiedelemrendszerét átható mágikus gondolkodásból fakadóan nem várható el az állatvédelem szükségességének – vagy éppen, amint az a következő sorokban olvasható, szükségtelenségének – racionális alapokon nyugvó igazolása, mindazonáltal az emberi közösségek e kezdetleges formáinak ember és állat kapcsolatáról való gondolkodása felhívja a figyelmet arra, hogy milyen megkerülhetetlen kötelék, egyfajta egymásra utaltság áll fenn már egészen a kezdetektől fogva az ember, illetve az állatvilág között.

3 Ptk 5:14 § (3) bekezdés.

4 *Rácz Barnabás*, A Kúria és a magyar öröklési jog a 20. század kezdetén. *Jogtörténeti Szemle*, 2004/2., 6. o.

5 *Berki Dávid Zuárd*, A hagyatéki eljárás és a hagyatéki per speciális viszonya. *Közjegyzők Közlönye*, 2020/2., 49. o.

6 *Embersics Judit*, Az állatvédelem kialakulása és történeti áttekintése. *Iustum Aequum Salutare*, 2016/4, 217.o.

Arisztotelész áthidalhatatlan minőségbeli különbséget fogalmazott meg azon nézete által, miszerint az ember az egyetlen racionálisan cselekvő lény a világon, akinek ennél fogva alárendeltje az egész bioszféra.⁷

Általánosságban megfigyelhető az ókori szerzők körében, hogy a mai terminológiával élve jogi szabályozásnak nevezhető rendelkezések elsőként a szentnek tartott állatok vonatkozásában jelentek meg.⁸ Amennyiben figyelembe vesszük a korszak rabszolgatartó-kultúráját, vagyis azt, hogy az ókor létszemlélete még az embert, mint „racionális állatot” sem minden esetben az önértékéért tisztelte, nem meglepő, hogy nem az állat saját jogán való védelmének gondolata volt a korszak központi kérdése.⁹

Előremutató azonban Porphüriosz neoplatonista filozófus azon gondolata, amely szerint az állatok a *logosz*, azaz a fenntartó és teremtő világszellem részei, így az emberek rokonai, tehát az emberek igazságtalanságot követnek el, ha rosszul bánnak velük.¹⁰

A történelem idővonalán haladva fokozatosan a filozófia az állatok érezni képes természetének felismerése irányába történő elmozdulását tapasztalhatjuk. Thomas Hobbes, Voltaire, John Locke és Immanuel Kant – szemben például Descartes nézeteivel¹¹ – már az észlelés és az érzékelés képességeit is az állatvilágnak tulajdonította.¹² Mindezen felismerések ellenére azonban Kant azon álláspontra helyezkedett, amely szerint nem azt kell figyelembe vennünk egy - egy tettünk mérlegelésekor, hogy az adott állatnak mekkora szenvedés okozunk, hanem azt, hogy az állat gazdája ne szenvedjen el károsodást. Az emberi érdekeket kielégítő állatokkal való kíméletes bánásmód pozitív hozadéka pedig az, hogy a méltányos bánásmód az emberi erkölcsökre is fejlesztően hat.¹³

Az antropocentrizmus erkölcsi helyességének a megítélése kortárs filozófiai probléma. Morális értelemben az antropocentrizmus azt jelenti, hogy a cselekvő embernek erkölcsileg csak az embert, azaz a másik individuumot kell figyelembe vennie, tekintettel arra, hogy csak az embernek van morális értéke és belső státusza, míg a nem-antropocentrizmus értelmében a morális alanynak – vagyis a cselekvő embernek – erkölcsileg nemcsak az embert, hanem más természeti entitásokat is figyelembe kell vennie.¹⁴ Hérány Ferenc szavaival élve, a felmerülő

7 Gyöngyösi Zoltán, Az állatok jogai és jogalanyisága. 2. o. https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/dr_gyongyosi_zoltan-az_allatok_joga_es_jogalanyisaga%5b-jogi_forum%5d.pdf. (letöltve 2024.október 24. napján)

8 ld. Vetter, 1. lj. alatt hivatkozott mű, 6. o.

9 ld. Gyöngyösi, 7. lj. alatt hivatkozott mű, 2. o.

10 ld. Gyöngyösi, 7. lj. alatt hivatkozott mű, 3. o.

11 Mike Radford, Animal Welfare Law in Britain. New York, Oxford University Press, 2001, 1. kiad., 17. o.

12 Jámor Adrienn: A kedvtelésből tartott állatok jogi védelme. PhD értekezés. Miskolc, 2016., 20. o.

13 ld. Gyöngyösi, 7. lj. alatt hivatkozott mű, 5. o.

14 Hérány Ferenc, A keresztény antropocentrizmus a környezetetikában. PhD értekezés. Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Málnási Bartók György Filozófia Doktori Iskola. Szeged, 2017, 16 – 17. o.

dilemma az alábbiakban ragadható meg: „[...] egy radikális állatvédő esetében [...] erkölcsileg nemcsak az utcában lakó emberek érdekeit, szempontjait és jólétét kell figyelembe venni, hanem a közeli erdőben élő vadállatok érdekeit, szempontjait és jólétét is. A radikális állatvédő számára mind az emberek, mind a vadon élő állatok erkölcsileg egyaránt figyelembe veendő morális tárgyak. A megkülönböztetés nélküli egyéniestés azonban problematikus. Ugyanis az utcában lakó emberek egyidejűleg olyan morális alanyok, akik erkölcsileg viszonyulnak a radikális állatvédőhöz. Azonban a vadon élő állatok sohasem fognak morálisán viszonyulni a radikális állatvédőhöz.”¹⁵

Noha bizonyos vélekedések szerint az állatjólét és az állatvédelem fontosságáról való elmélkedés csupán a jóléti társadalmak passziója,¹⁶ a társadalmi szemléletváltozás által egyre gyakrabban felszínre kerülő problémák rávilágítanak arra, hogy a körülöttünk élő állatok védelme napjainkra olyan releváns kérdéssé vált, amely megköveteli az egyes jogkérdések az állatvédelmi paradigma, egyézersmind a mindennapi jogalkalmazás közös metszetében történő rendezését.

2.2. Az állat mint dolog

A jogi státuszhelyzet tisztázása jelenti a kiindulási alapot annak megítéléséhez, hogy az egyes jogviszonyokban, így többek között az öröklési jogviszonyban miként jelennek meg az állatok.¹⁷

Kontinentális jogunkat nagyban befolyásolta a római jogi gondolkodás, nincs ez másképp az állatok jogi státuszának meghatározását illetően sem. Az állat a római jog szerint dologként került meghatározásra, és a tulajdonjogi szabályozás körébe esett.¹⁸

Kezdetben az Itáliában honos igavonó és teherhordó állatok civiljogi átruházása csupán *mancipatio* vagy *in iure cessio* útján volt lehetséges, majd e megkülönböztetés az idők folyamán pusztá archaizmussá vált,¹⁹ így bármely állat feletti tulajdonszerzésre az általános magánjogi szabályok voltak az irányadóak. E megközelítés szerint az állat tehát *res humani iuris*, vagyis ember alá tartozó dolog.²⁰ Lényegében hatályos magánjogunk is ezen az elven alapul.

A Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) az állatokat pusztán a tulajdonjog egyik tárgyaként kezelte, anélkül, hogy

15 Id. Héray, 14. lj. alatt hivatkozott mű, 17–18. o.

16 D. Horváth Vanessza, Az állatvédelem történeti előképei. Scriptura, 2021/1, 6. o.

17 Lénárdné Maletics Borbála – Nochta Tibor, Az állatok magánjogi státusz helyzetéről. Magyar Jog, 2022/5, 313. o.

18 Id. Embersics, 6. lj. alatt hivatkozott mű, 218. o.

19 Benedek Ferenc – Pókecz Kovács Attila, Római magánjog. Budapest – Pécs, 2016, 2.kiad., 162. o.

20 Julesz Máté, Állatok okozta károk és zavargások. <https://jesz.ajk.elte.hu/julesz46.html>. (letöltve 2024. október 24. napján.)

speciális dologi jogi jellegüket hangsúlyozta volna.²¹ Ezzel összefüggésben, a régi Ptk. a károkozás elbírálása terén sem tett külön kitéltet a dologi jogi szabályok körében, így az állattartó felelősségére az általános szabályok alkalmazását rendelte.²² A hatályos hazai szabályozás kiemeli az állatokat a dolgok általános köréből, és a természetüknek megfelelő eltérések figyelembe vételét írja elő, ugyanakkor az állatok magánjogi státuszára irányadó általános szabályt dogmatikai értelemben az analógia eszközével adja meg, vagyis végső soron nem teremt önálló státuszjogi minőséget.²³

Mindez pedig a büntetőjog szempontjából is releváns. Az állat „dolog” státusza előrevetíti, hogy a vagyon elleni bűncselekmények elkövetői köre és az állatkínzást elkövetők köre bizonyos esetekben – akár az állatkínzás törvényi tényállás kimerítésének megállapításához szükséges kritériumokat el nem érő, azonban rongálás vagy akár sikkasztás megvalósítására alkalmas cselekmények esetén, akár az egyes cselekmények között halmazati viszonyt teremtve – átfedésben állhat egymással.

Példának okáért, amennyiben a vádlott szerződés alapján a megrendelőtől előnevelésre átvett állatokat nem adja át a megrendelővel megkötött szerződésben megjelölt cégnek, hanem azokat másnak értékesíti, úgy cselekménye kimeríti a sikkasztás törvényi tényállását.²⁴

Állatkínzás vétségével halmazatban rongálás vétsége is megállapítható, amennyiben az állatkínzás bűncselekmény elkövetési tárgyának az értéke meghatározható, és ezen érték a szabálysértési értékhatárt meghaladja.²⁵ Ehhez kapcsolódóan érdemes megjegyezni, hogy a mai üzleti–gazdasági viszonyok között elképzelhetetlen, hogy egy származási lappal rendelkező állat pénzben kifejezhető értéke kevesebb, mint 50. 000 Ft, illetve ezen összeget törzskönyv hiányában is feltételezhetően meghaladja egy korának megfelelően oltott, elektronikus transzponderrel és adásvételi szerződéssel ellátott állat vételára.

2.3. Az állat mint élőlény

Az állatok élőlény mivoltára az egyes jogszabályokba ágyazott állatvédelmi indíttatású rendelkezések hivatottak rávilágítani. Mindezt jogterületként egy – egy

21 *Héri Anikó*, A hazai állatvédelmi jog az új Polgári Törvénykönyv tükrében. 24. o. https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35681/Jogi_tan_2014_Heri_Aniko_21-28.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (letöltve 2024. október 24. napján)

22 ld. *Lénárdné Maletics – Nochta*, 17. lj. alatt hivatkozott mű, 314–315. o.

23 ld. *Lénárdné Maletics – Nochta*, 17. lj. alatt hivatkozott mű, 313. o.

24 BH 2005.421.

25 *Ben – Belgacem Anikó*, Gondolatok az állatkínzás bűncselekményének törvényi tényálláshoz. *Ügyészek Lapja*, 2019/3, 64. o.

példával személtetem, mielőtt a következő fejezetben rátérek tanulmányom fő irányvonalára.

A lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V.8.) IM – BM – PM együttes rendelet az állatokat az egyes bűnjelekre vonatkozó különös rendelkezések között tárgyalja. E rendelet 66. § (1) bekezdése rögzíti, hogy elsődlegesen a lefoglalással érintett dolog nem maga az állat, hanem az állat vonatkozásában kiállított okmány. Amennyiben a lefoglalás nem mellőzhető, mivel példának okáért az állat egyben a bűncselekmény elkövetési tárgya, tipikusan állatkínzás vétségének vagy tiltott állatviadal szervezése büntetvének elkövetése esetén, úgy az állat a bűnjelkezelőhöz nem szállítható be, hanem őrzését a 66. § (4) bekezdése fényében speciális állatjóléti ismeretekkel rendelkező szervekre kell bízni, amely szervek állatkínzás esetében a lefoglalás helye szerint illetékes vármegyei (fővárosi) állat-egészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomás, természet- és környezetkárosítás esetében pedig a lefoglalás helye szerint illetékes nemzeti park igazgatóság.

Amint a büntetőjog területén a hivatkozott 11/2003. (V.8.) IM – BM – PM együttes rendelet szükség szerint árnyalja az anyagi és eljárásjogi szabályokat, úgy a magánjog terén is hasonló megoldást tapasztalhatunk. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban Vht.) 91. § -a szerint, ha az adós hivatásszerűen mezőgazdasági termeléssel foglalkozik, akkor mentes a végrehajtás alól többek között egy tehén vagy más haszonállat és a részére 3 hónapra szükséges takarmány. Problematikusnak tartom azonban, hogy a Vht. 90. § -ának taxatív felsorolása nem deklarálja az élő állatot a lefoglalástól mentes vagyontárgyak között.

Figyelemmel arra, miszerint a jogi gondolkodás az állatvédelmet alapvetően a közigazgatási jog részének tekinti,²⁶ a „leginkább nem-antropocentristikus” jogalkotás is ezen jogág berkein belül érhető tetten. Ezt alátámasztandó, elegendő akár csak a fentebb említett Ávtv., illetve A kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló 41/2010. (II.26.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Kedvtv.) számos kérdéskört – például tartási körülményeket, ebrendészeti hozzájárulást és az alkalmazható jogkövetkezményeket – felölelő szakaszaira, illetve a kóbor állatok jogi sorsát, ezáltal közegészségügyi kérdéseket is rendezni hivatott A kóbor állat befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatos feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló 785/2021. (XII. 27.) Korm. rendelet szakaszaira gondolni.

Amint a fentebb írtak már hangsúlyozták, az állatokat nem illeti meg jogalanyiség hazánkban, ebből fakadóan az állatok vonatkozásában az esetlegesen saját

26 *Kajó Cecília*, Az állatkínzás elkövetési tárgyának polgári jogi státusza. *Jegyző és Közigazgatás* 2020/5, 16. o.

joguk kapcsán felmerülő alkotmányjogi státusz vizsgálata irreleváns. Az ember - állat viszonyrendszerben ugyanakkor fontosnak tartom megemlíteni az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdését, amely deklarálja, hogy a természeti erőforrások, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény-és állatfajok, a nemzet közös örökségének részét képezik, ebből fakadóan ezek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.

3. Az öröklési eljárásban közreműködő személyek és szervek az állatvédelmi paradigmában való gondolkodás tükrében

Az öröklési eljárás az öröklés intézményében betöltött szerepe egészen a XIX. században rögzített elvekig tekint vissza.²⁷ Az *ipso iure* öröklés szabálya – a maga egyszerű és tiszta jellege ellenére – önmagában sokszor csupán illúzió: legtöbbször eljárásjogi segítség szükségeltetik ahhoz, hogy az *ipso iure* öröklés az öröklési jogviszony alanyai számára kézzelfoghatóvá váljon.²⁸ Tanulmányom jelen fejezetében az öröklés megvalósulásában közreműködő szerveket és személyeket tekintem át a hagyaték részét képező állat feletti tulajdonjogi jogi sorsának alakulása fényében.

3.1. A jegyző feladatai a hagyatéki leltárral kapcsolatban

A hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Hetv.) 3. § -a rögzíti, hogy a hagyatéki eljárásban foganatosítható eljárási cselekmények lefolytatására a közjegyző és a jegyző jogosult. A Hetv. 6. § (1) bekezdésének c) pontja alapján szükséges az örökgyógyó és a hagyatéki eljárásban érdekelt jogszabályban meghatározott adatainak, a hagyatékba tartozó vagyonnak, illetve az ezekkel kapcsolatos, jogszabályban meghatározott nyilatkozatoknak a beszerzése és rögzítése.

A hagyatéki leltár összeállítása során a jogalkotó által a jegyzőre ruházott feladat nem az egyes vagyonelemek felkutatása. A jegyző azt próbálja feltárni, hogy ki lehet az az elérhető hozzátartozó, aki segítségére lesz a vagyonelemekről szóló leltár összeállításában.²⁹

A hagyatéki leltár adattartamát A hagyatéki eljárás egyes cselekményeiről szóló 29/2010. (XII.31.) KIM rendelet szabályozza. Az örökösök adatainak beszerzése

27 *Suri Noémi*, A legalitás-tól a modern öröklési eljárás megteremtéséig. *Iustum Aequum Salutare*, 2019/2, 65. o.

28 *Id. Berki*, 5. l.j.alatt hivatkozott mű, 50. o.

29 *Kajó Cecília*, Gondolatok az élő állat mint hagyaték témakörében. *Jegyző és közigazgatás*, 2021/4, 14. o.

és ellenőrzése elengedhetetlen a hagyatéki leltár kitöltéséhez, mivel a hagyatéki leltárban szereplő adatok kerülnek továbbításra a NAV és a Földhivatal felé.³⁰

A Hetv. 20. § (1) bekezdés *d*) pontja szerint leltárba kell venni az ingó vagyontárgyat, amennyiben annak értéke a törvényben megállapított öröklési illetékmentes értéket meghaladja.

Az illetékről szóló 1990. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 16. § (1) bekezdés *d*) pontja értelmében mentes az illetékfizetési kötelezettség alól az egy örökösnek jutó ingóörökség 300.000 forint forgalmi értéket meg nem haladó része.

A Hetv. 20. § (1) bekezdés *d*) pontját az Itv. 16. § (1) bekezdés *d*) pontjával összevetve megállapíthatjuk, hogy az állatot csak akkor kötelező a hagyatéki leltárba veendő vagyonelemek közé sorolni, amennyiben annak pénzben kifejezhető értéke több mint 300.000 Ft.

Ezen összeg egyáltalán nem kirívóan magas például egy – egy törzskönyvvel rendelkező kutya vagy macska esetében, ugyanakkor alapos okkal feltételezhetjük, hogy az az örökgyógyó, aki felelősségteljesen, kellő körültekintéssel eljárva vásárolta meg akár kedvtelésből, akár gazdasági okokból tartott háziállatát, nagyobb valószínűséggel törekedett gondoskodni annak további sorsáról akár végrendelet, akár örökösök hiányában civil szervezetek felkeresése által.

Azáltal tehát, hogy a Hetv. nem nevesíti a hagyatéki részét esetlegesen képező állatot, illetve még csak nem is utal erre semmilyen formában sem,³¹ nem tehetünk egyebet, mintsem a jogértelmezés érdekében segítségül hívjuk a Ptk. 7:1 § - át, és analógia révén az állatra mint ingó vagyontárgyra tekintünk a hagyatéki leltárba tartozó vagyontárgyak számbavételekor.

Felmerül azonban a kérdés: milyen soros vár azokra az állatokra, akiknek a forgalmi értéke kevesebb mint 300.000 forint? Könnyen elképzelhető, hogy az örökösöknek nem áll rendelkezésére a vételárat tanúsító adásvételi szerződés, vagy éppen keverék ebeket, „kijárós” macskákat hagy maga után az örökgyógyó.

Ez utóbbi gondolat kapcsán érdemes megjegyezni, hogy nemcsak a rendezetlen állattartói viszonyok vetnek fel tulajdonjogi kérdéseket. Míg a 2021. január 1. napján hatályba lépett A földeken fennálló osztatlan közös tulajdon felszámolásáról és a földnek minősülő ingatlanok jogosultjai adatainak ingatlan-nyilvántartási rendezéséről szóló 2020. évi LXXI. törvény 23. § - a értelmében tudomásszerzés esetén az ingatlanügyi hatóság hivatalból értesíti a jegyzőt az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett személy haláláról,³² állattartó halála esetén nem írja elő az állatvédelmi hatóságok valamelyikének értesítését, mi több, a tulajdonjog tárgyát képező állatokról nincs országos szinten, egységesen vezetett nyilvántartás.

30 Bukács Attila, Családfakutatás a hagyatéki eljárásban. *Jegyző és Közigazgatás*, 2022/4, 32. o.

31 Id. *Kajó*, 28. lj. alatt hivatkozott mű, 15. o.

32 Nagy Csilla, Tippek jegyzőknek a hagyatékicsontvázak nyomozásához. *Jegyző és Közigazgatás*, 2022/2, 9–10. o.

A Kedvtv. 17/B. § (3) kimondja, hogy az eb transzponderrel történő megjelölését követő 8 napon belül a beavatkozást végző szolgáltató állatorvos köteles az állatnak az Ávtv. 42/A. § (4) bekezdése szerinti adatait a transzponderrel megjelölt ebek adatait nyilvántartó országos elektronikus adatbázisban rögzíteni. Mindezek alapján, figyelemmel arra, hogy minden négy hónaposnál idősebb eb csak mikrochippel ellátva tartható, azt feltételezhetnénk, hogy a Petvetdata országos nyilvántartás betölti a közhiteles nyilvántartási funkciót. Ellenben e felületre a szolgáltató állatorvos a „kvázi-tulajdonosi”, de paradox módon tulajdonjogot mégsem keletkeztető adatokat a kérelmező személy információszolgáltatása alapján rögzíti, ebből fakadóan a Petvetdata semmi esetre sem tekinthető közhiteles nyilvántartásnak.³³

Amint azt Kajó Cecília megfogalmazta, az állatok hagyatéki leltár részeként történő kezelésével kapcsolatos problematikák egyik aspektusára megoldást nyújtana a leltár adatkörének egy olyan rovattal történő bővítése, amely értékhatártól függetlenül tartalmazza, vajon van-e az örökgyónak gondoskodásra szoruló állata. Jogszabálmódosítást sem igénylő gyakorlati megoldást jelenthet, amennyiben a jegyző eljárása során eleve olyan nyilatkozatot alkalmaz, amely rákérdez arra, hogy az öröklésben érdekeltnek van-e tudomása élő állat meglétéről.³⁴

A jegyző általi tudomásszerzéshez kapcsolódóan érdemesnek tartom hangsúlyozni az alábbiakat. Tekintettel arra, hogy az Ávtv. 42/B. § szerint a tartás helye szerint illetékes települési vagy kerületi önkormányzat háromévente legalább egy alkalommal ebösszeírást kell, hogy végezzen, az illetékes jegyző, amennyiben halottvizsgálati bizonyítvány vagy egyéb bejelentés alapján tudomást szerez az örökgyó haláláról, ez esetben a kötelezően vezetendő ebnyilvántartást áttanulmányozva könnyedén meggyőződhet arról, hogy az elhunyt rendelkezett-e állattal. Az örökösökkel pedig ennek tudatában veheti fel a kapcsolatot, majd tudhatja meg tőlük, hogy vajon kéri-e az állat letárba vételét. A kötelező leltározás alá nem eső vagyontárgyak leltárba vételének oka lehet ugyanis az, ha a felek kéri valamely vagyontárgyak leltárba vételét a jogutódlás közhitelű igazolása érdekében.³⁵

Amennyiben a jegyző tudomást szerez arról, hogy elhunyt tulajdonában álló állat sorsát rendezni szükséges, például, ha az továbbra is az elhunyt telkén maradt, ellátása nem biztosított, rosszabb esetben – törvényi tilalom ellenére ugyan, de a gyakorlat tapasztalatai szerint sajnálatos módon nem ritkán – láncon volt tartva és senki nincs, aki a lánctól levennie, úgy bizonyos szempontból irreleváns, hogy az adott állat a hagyatéki leltárba vehető-e.

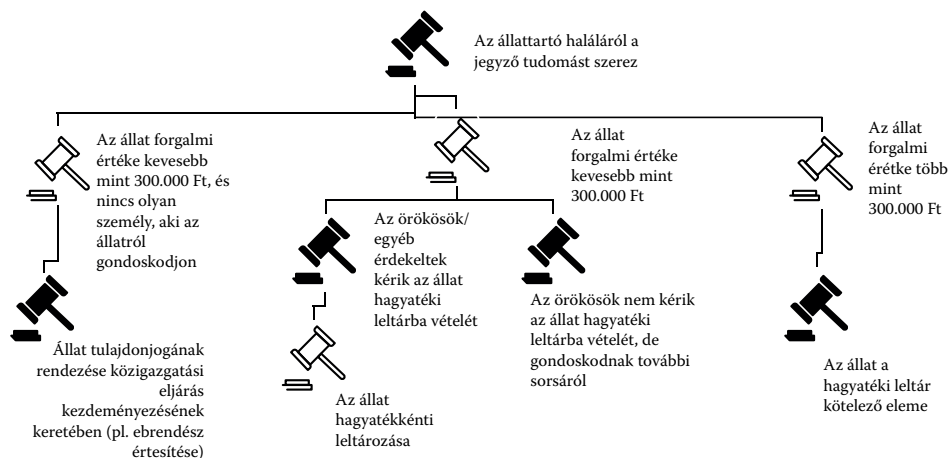
33 *Magyar Állatorvosi Kamara*, Tudnivalók a Petvetdata „tulajdonosi adatokkal” kapcsolatban. <https://www.petvetdata.hu>. (letöltve 2024. október 24. napján)

34 ld. *Kajó*, 28. l. alatt hivatkozott mű, 13–16. o.

35 *Anka Tibor*, Szokatlan vagyontárgyak a hagyatékban. *Közjegyzők Közlönye*, 2006/6, 3. o.

A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XII.2.) Korm. rendelet 5 § - a ugyanis – többek között³⁶ – a települési vagy kerületi önkormányzat jegyzőjét jelöli ki elsőfokú állatvédelmi hatóságként. Ennek értelmében pedig a jegyző feladata rendezni az örökgyagyó halála után gondozatlanul maradt állat további sorsát akkor is, ha az nem vehető hagyatéki leltárba.

A fentebb kifejtetteket az alábbi ábra segítségével összegzem:

3.2. A hagyatéki eljárás közjegyző előtti szakasza, különös tekintettel a tulajdonjog kérdésre a kedvtelésből tartott és a gazdasági haszon céljából tartott állatok vonatkozásában

A Hetv. 43/C. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a közjegyző a jegyző által készített hagyatéki leltár alapján, fő szabály szerint tárgyalás tartása nélkül adja át a hagyatékot. Mindenek kritériuma azonban, hogy minden szükséges adat rendelkezésre álljon.

36 Vö. A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XX.2.) Korm. rendelet 5. § (1) bekezdése: „A Kormány állatvédelmi hatóságként
 a) a minisztert,
 b) a NÉBIH-et,
 c) a Pest Vármegyei Kormányhivatalt,
 d) az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró vármegyei kormányhivatalt,
 e) az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró járási hivatalt (a továbbiakban ezen alcím tekintetében: járási hivatal),
 f) a települési önkormányzat jegyzőjét, fővárosban a kerületi önkormányzat jegyzőjét, a Fővárosi Önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület tekintetében a fővárosi főjegyzőt (a továbbiakban együtt: jegyző) jelöli ki.”

Hagyatéki eljárás lefolytatása esetében valójában a már bekövetkezett öröklés deklarációról beszélhetünk, amennyiben pedig jogvita alakul ki az érdekeltek között, ez esetben már a bíróság anyagi jogerővel bíró határozata szükségeltetik.³⁷

Amennyiben figyelembe vesszük, hogy a közjegyző nem a halál pillanatában fennálló tulajdonjogot igazolja kétséget kizáróan, hanem azt, hogy a halál pillanatában egy meghatározott összetételű vagyontömeg átszállt az örökgyőről az örökösre, a kedvtelésből tartott állatokon fennálló tulajdonjogot közhitelesen igazoló nyilvántartás hiányára visszavezethetően számos gyakorlati problémával szembesülhetünk.³⁸ Tanulmányom a későbbiekben részletesen foglalkozik a biztosítási intézkedés elrendelésének jogintézményével, azonban a logikai kapcsolat fenntartása érdekében egyes aspektusokat előrevetítve, az alábbi kérdés merülhet fel.

Könnyen elképzelhető, hogy adott településen az állattartó régóta ismeretes a térségben tevékenykedő civil szervezetek előtt, és az örökgyő halálakor az állatvédő egyesület a Hetv. 32. § (1) bekezdés c) pontja alapján kéri a jegyzőt, hogy gondozásába vehesse az állatot, amely ezáltal a hagyatéki leltár részét fogja képezni. Az örökösök, amint értesülnek a fennálló helyzetről, „értékes” állat (például harcoltatásra tipikusan alkalmazott bull-type ebek, nagy kereslettel, akár külföldi felvevőpiaccal rendelkező, ezáltal szaporításra felhasználható fajták, designer-keverékek) esetében jogosan követelhetik, hogy a törvényes öröklés folytán a hagyaték részeként az állat az ő birtokukba, majd tulajdonukba kerüljön.

Kérdéses, milyen szempontok dominálhatnak e döntés meghozatala során? Figyelembe kell-e venni ilyenkor az állat érdekét? A Ptk. 5:14 § (3) bekezdése értelmezhető-e a Hetv. háttárjogszabályaként? Mindez azt eredményezné, hogy a közjegyzőnek kvázi állatvédelmi hatóságként kellene vizsgálnia azt, hogy mely személy vagy szervezet képes a felelős állattartásra – erre azonban értelemszerűen nem várható el, hogy kellő kapacitása legyen, illetve, tekintettel arra, hogy a közjegyző nem kijelölt állatvédelmi jogalkalmazó, vitatható önmagában az ilyen indíttatású eljárási cselekmények jogalapja is.

Abban az esetben pedig, ha a közjegyző a Hetv. 68. § (1) bekezdés c) pontja alapján a tényállás tisztázását tartja szükségesnek, visszatérünk az alapvető problémához: amennyiben a mikrochip nem igazol tulajdonjogot, mi alapján lehetünk biztosak abban, hogy adott állat valóban a hagyatékhoz tartozik? A halál bekövetkeztekor való birtoklás ténye alapján? Nem feledkezhetünk meg azon, kontinentális jogunkat nagyban átszövő római jogi gyökerekről sem, amelyek rögzítik, hogy a birtok pusztá ténylegesség (*possessio naturalis*), nem pedig jog

37 Id. Berki, 5. l. alatt hivatkozott mű, 51. o.

38 *Bojtár Telefonos Állatvédelmi Jogszolgáltatás Egyesület*, Állat mint hagyaték.

<https://bojtarrallatvedelem.hu/allat-mint-hagyatek>. (letöltve 2024. október 24. napján)

által létrehozott intézmény.³⁹ Így tehát olyan ingó dolgot örökölni, amely nincs bizonyítottan az örökhagyó tulajdonában, aggályos. Ugyanakkor szem előtt kell tartanunk a bizonyítás kapcsán azt is, hogy a törvény bizonyítás felvételét egyébként is csupán szűk körben teszi lehetővé.⁴⁰

A felvetett probléma első sorban azonban nem is az elektronikus transzponderral jelölt ebek esetében áll fenn, hiszen alapos okkal feltételezhetjük, hogy ha van chip, van oltási könyv is, ellenben mi történik a chip nélkül tartott állatokkal? Noha 2013 óta kötelező az ebek microchippel való megjelölése, a realitás talaján maradva, tisztában kell lennünk vele, hogy a mai napig számos jelöletlen kutyát tartanak.

Tanulmányom ezen részfejezete e pontig a kedvtelésből tartott állatok tulajdonjogának rendezése kapcsán felmerülő kérdésekre fókuszált. Gazdasági haszon céljából tartott és igénybe vett állatok esetében a közjegyzői gyakorlat szerint is – tekintettel az állatok forgalmi értékére – gyakrabban tapasztalható, hogy a hagyatéki leltár részét képezik.

E téren a jogalkalmazó is nagyobb szigorral kíséri végig az esetleges tulajdonosváltásokat. Lóútlevél kiadásakor, továbbá minden bejelentett tulajdonosváltáskor a központi adatbázis alapján hatósági bizonyítvány kerül kibocsátásra a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban NÉBIH) Lóútlevél Iroda által, amely dokumentum igazolja a tulajdonjogot.⁴¹

Az Európai Unió vonatkozó állategészségügyi szabályai, azaz az Európai Parlament és a Tanács Állategészségügyi Rendelete,⁴² illetve a Bizottság a 2016/429 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a szárazföldi állatokat tartó létesítményekre és a keltetőkre, valamint a bizonyos tartott szárazföldi állatok és keltetőtojások nyomonkövethetőségére vonatkozó szabályok tekintetében történő kiegészítéséről szóló rendeletének⁴³ értelmében a tagállamok összetett és átfogó

39 *Pókecz Kovács Attila*, Jogtörténeti adalékok hatályos birtokvédelmünk kialakulásához. JURA, 2017/1, 113. o., 123. o.

40 *Ferenczi Fanni*, A hagyatéki eljárás alapjai és lefolytatása, különös tekintettel a feladatok megoszlására az eljárás során, valamint a jogorvoslat egyes lehetőségeire. Debreceni Jogi Műhely, 2016/3-4. DOI szám: 10.24169/DJM/2016/3-4/3. http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_4_2016/a_hagyateki_eljaras_alapjai_es_lefolytatasa_kulonos_tekintettel_a_feladatok_megoszlasara_az_eljaras_soran_valamint_a_jogorvoslat_egyes_lehetosegeire/. (letöltve 2024. október 24. napján)

41 Lótulajdonos-változás adatbejelentő lap tulajdonosi nyilatkozattal. https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/0/TVN2016+-+Tul.v%C3%A1lt.%2Btulny.+-+0.4_uj+cim.pdf/c60979ae-27bc-f7c5-ef5e-a00b46bd920f?t=1710409528871. (letöltve 2024. október 24. napján)

42 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/429 Rendelete a fertőző állatbetegségekről és egyes állategészségügyi jogi aktusok módosításáról és hatályon kívül helyezéséről („Állategészségügyi rendelet”) (HL L 84/1., 2016.3.31., 208 o.)

43 A Bizottság (EU) 2019/2035 felhatalmazáson alapuló rendelete a 2016/429 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a szárazföldi állatokat tartó létesítményekre és a keltetőkre, valamint a bizonyos tartott szárazföldi állatok és keltetőtojások nyomonkövethetőségére vonatkozó szabályok tekintetében történő kiegészítéséről (HL L 314/115., 2019.12.5., 2. o.)

rendszerrel rendelkeznek az érintett állatfajok azonosítása és nyilvántartása érdekében.⁴⁴

Ennek jegyében, a NÉBIH által működtetett Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer (a továbbiakban: ENAR) a tenyésztési, állat-egészségügyi és agrárrendtartási igények kielégítése⁴⁵ mellett a közjegyző munkáját is megkönnyíti.

A tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló 19/2007. (X. 18.) FVM rendelet 4. § (8) bekezdése kimondja, hogy ha az állattartó természetes személy, akkor halála esetén, ha jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akkor felszámolása vagy megszűnése esetén az új állattartó kötelessége a változások és a hiányzó adatok bejelentése.

3.3. Állatvédő civilek mint a hagyatéki eljárásban érdekelt

Számos esetben az állat érdeke azt kívánja meg, hogy gazdája halála után állatvédő szervezet lássa el gondozását, illetve, amennyiben a civilek ezt képesek anyagiilag finanszírozni, szükség szerint a gazdasítás előtt megkezdjék orvosi kezelését, vagy éppen rehabilitációs ellátását idegrendszeri problémákból, gyakrabban pusztán az elhanyagolásból fakadó viselkedésproblémák miatt. Tanulmányom jelen fejezete azt vizsgálja, hogy miképp kapcsolódnak be az állatvédők, vagy állatvédő szervezetek a hagyatéki eljárásba. Figyelemmel arra, hogy az állatvédelemben aktív szerepet vállaló civilek nem rendelkeznek hatósági jogkörrel, azonban közismert tény, hogy gyakran rájuk hárul egy – egy konkrét probléma azonnali megoldása, különösen indokolt áttekinteni azon lehetőségeket, amelyek keretében eljárásukat jogszabályi engedély vagy jogalkalmazói felhatalmazás által kellően alátámaszthatják.

A Hetv. különbséget tesz örökösként érdekelt és öröklésben érdekelt természetes és jogi személyek között. Előbbi kategóriába tartoznak mindazok, akik a hagyatéki eljárásban örökösként lépnek fel,⁴⁶ míg az öröklésben érdekelt köre szélesebb. E körbe sorolhatjuk az örökösök mellett többek között a hagyatéki hitelezőket, a hagyatéki gondnokot, illetve bizonyos esetekben a gyámhatóságot is.⁴⁷

Megállapíthatjuk, hogy – hacsak a végrendelet kifejezetten nem nevesíti őket e jogcímen – az állatvédők nem lehetnek sem örökösök, sem pedig öröklésben érdekelt. Ezen csoportosításon túlmenően azonban a Hetv. 6. § (1) bekezdés

44 Identification and registration of certain kept terrestrial animal. https://food.ec.europa.eu/animals/identification_en. (letöltve 2024. október 24. napján)

45 ENAR – Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer. <https://portal.nebih.gov.hu/enar>. (letöltve 2024. október 24. napján)

46 Hetv. 6. § 81) bekezdés n) pont.

47 Hetv. 6. § (1) bekezdés l) pont.

d) pontja megkülönböztet egy további személyi kört, nevezetesen a hagyatéki eljárásban érdekelteket.

Abban az esetben, ha az elhunyt állattartó után az állatvédő az állatot magához veszi, azon jogalapra hivatkozva, miszerint birtokában van az örökgyógyó hagyatékhöz tartozó dolog, hagyatéki eljárás lefolytatását kérheti, ebből fakadóan tehát bekapcsolódhat az eljárásba.⁴⁸

Kérdéses lehet ugyanakkor, hogy ajándékozási szerződés vagy bármilyen más megállapodás hiányában egy hatósági jogkörrel nem rendelkező állatvédő milyen felhatalmazás alapján vehet birtokba, azaz viheti el például egy idegen telekről az ott sorsára hagyott állatot, ám a már Cicero által megfogalmazott *summum ius summa inuria* elkerülése érdekében a jogalkalmazás során a praktikus, ügy érdemi befejezését elősegítő szempontokat is szem előtt kell tartanunk, és az állat tartásának rendezése érdekében lehetővé tenni, hogy az állatvédők szükség esetén hagyatéki eljárás lefolytatását kérhessék.

4. Rendhagyó hagyatéki veszélyes állatok és veszélyes ebek feletti tulajdonjog az öröklés tükrében

4.1. Veszélyes állatok a hagyatéki ingóságai között

Noha az egzotikus állatok nagy népszerűségnek örvendenek, tekintettel arra, hogy e fajok legtöbbje veszélyes állatnak minősül, tartásuk csupán szigorú kritériumok betartása mentén lehetséges.

A veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. (XII.17.) FM rendelet három kategóriát különböztet meg a veszélyes állatfajokon belül, nevezetesen az elővigyázatosságot igénylő állatfajokat,⁴⁹ a közepesen veszélyes állatfajokat,⁵⁰ valamint a különösen veszélyes állatfajok körét.⁵¹

Alapvetés, hogy veszélyes állat csak akkor tartható, amennyiben tartási helyéről nem tud megszökni és közterületre jutni.⁵²

Tekintettel arra, hogy különösen veszélyes állat kizárólag állatkertben, illetve, méreggel nem rendelkező különösen veszélyes állat (például tigris) állatkerten kívül kizárólag cirkuszi menaszériában tartható, és tanulmányom a természetes személy örökgyógyó vagyonába tartozó élőlényekkel kapcsolatos öröklési

48 Id. *Kajó*, 28. l. alatt hivatkozott mű, 15. o.

49 A veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. FM rendelet III. melléklete.

50 A veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. FM rendelet II. melléklete.

51 veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. FM rendelet III. melléklete.

52 A veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 3. §.

helyzeteket vizsgálja, a különösen veszélyes állatok tulajdonjogában bekövetkező jogutódlás bemutatása túlmátatna írásom keretein.

Ami a közepesen veszélyesnek minősített (például szervál) és elővigyázatoságot igénylő állatfajokat (például törpedisznó) illeti, ezen egyedek törvényben deklarált feltételek fennállása esetén a természetes személy tulajdonában állhatnak, azaz az örökhagyó hagyatékát képezhetik.

Közepesen veszélyes állatfajok körébe tartozó egyed tartása, tekintettel a 85/2015. FM rendelet 5. és 7. § – aiban foglaltakra, abban az esetben engedélyezhető, amennyiben a kérelmet előterjesztő természetes személy

- cselekvőképes,
- az állat tartási körülményeit illetően képes biztosítani a 3/2001. (II. 23.) KöM–FVM–NKÖM–BM együttes rendelet által előírtakat,
- méreggel nem rendelkező veszélyes állat esetén a tervezett tartási hellyel közvetlenül szomszédos lakóingatlanok, míg méreggel rendelkező veszélyes állat esetén a közvetlenül szomszédos lakóingatlanokat is magába foglalóan a tartási hely szerinti lakóépület valamennyi lakóingatlana kétharmadának tulajdonosaitól beszerezte az állat tartásához hozzájáruló nyilatkozatukat,
- végzettsége állatgondozó, állategészségügyi, állattenyésztő, vagy biológus, zoológus, állatorvos, állattenyésztő, vadgazdálkodási, biológia szakos tanári felsőfokú szakmai végzettségek valamelyike, illetve ezek hiányában gyakorlati, legalább öt éves szakmai tapasztalattal rendelkezik (például kisállat-kereskedésben vagy vadasparkban szerzett munkatapasztalatot).

Ezzel szemben, a 85/2015. FM rendelet 6. § – a értelmében elővigyázatoságot igénylő állatfaj egyedének tartása során elegendő, ha az állattartó cselekvőképes, és biztosítja a megfelelő tartási feltételeket.

Figyelemmel ezen állatok pénzben kifejezhető értékének magas voltára, feltételezhetjük, hogy forgalmi értéküknél fogva a hagyatéki leltár részét képezik. Tekintettel azonban a jogszabály által megkívánt speciális tartási körülményekre,⁵³ a törvényes örökös az öröklés bekövetkezte után nem feltétlenül képes az állat megtartására.

Az örökösnek vagy találnia kell egy kapacitással rendelkező intézményt, az öröklés ténye ugyanis nem pótolja a hatóság engedélyét, sőt, az engedély hiánya büntetőjogi jogkövetkezményeket is vonhat maga után. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.) 359. § (1) bekezdése szerint, aki veszélyes állatot engedély nélkül tart, veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegésének vétsége miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

53 4. melléklet a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. (XII. 17.) FM rendelethez.

4.2. Veszélyes eb öröklése során felmerülő dilemmák

A Btk. egyazon törvényi tényállás keretében⁵⁴ rendeli büntetni a veszélyes állat és a veszélyes eb nem megfelelő tartását. A jogalkotó kifejezésre juttatta ezáltal, hogy az állatvilág e kettő kategóriájának tulajdonba vétele nemcsak az állattartó, hanem környezete számára is olyan többletkockázattal jár, amely a Btk. 359. § törvényi tényállását kimerítő cselekmények esetében társadalomra veszélyességet is eredményezhet.

A jelenleg hatályos jogalkotói megoldással ellentétben, a korábbi szabályozás még különbséget tett veszélyes és veszélyesnek minősített ebek között. Előbbi kategóriába a pitbull terrier és annak keverékei, utóbbiba pedig az állatvédelmi hatóság által egyedileg veszélyesnek minősített egyedek tartoztak. Ezen csoportosítás azonban szakmailag megalapozatlan volt, erre visszavezethetően az Alkotmánybíróság 210. szeptember 30. napján, 49/2010. (IV.22.) AB határozatával megsemmisítette a társadalomban „pitbull törvényként” elhíresült A veszélyes és a veszélyesnek minősített eb tartásáról és a tartás engedélyezésének szabályairól szóló 35/1997. (II.26.) Korm. rendeletet.⁵⁵

Szemben a veszélyes állatok taxatív felsorolhatóságával, a veszélyes eb a Btk. 359. § (4) bekezdése szerint hatósági határozatban egyedileg veszélyessé nyilvánított eb. Ezen törvényi rendelkezés összhangban van az Ávtv. 24/A. § (2) bekezdésével, így tehát hatályos jogunkban már nem lelhető fel ellentmondás a közigazgatási jogi és a büntetőjogi terminológiai között.

Véleményem szerint egyes kutyafajok önkényes kiragadása kontraproduktív, így egyetértek a szabályozás jelenlegi formájával. Figyelemmel azonban arra, hogy a veszélyesség megállapításának előfeltétele egy hatósági aktus, grammatikailag álláspontom szerint kifejezőbb, egyszersmind közérthetőbb volna a „veszélyessé nyilvánított eb” kifejezés használata.

A veszélyessé nyilvánításra a jegyző kezdeményezését követően, az eljárásba bevont, az eb viselkedésének megítélésben jártas szakértő döntésének meghozatala után kerülhet sor az Ávtv. 24/A § – a értelmében. A veszélyessé nyilvánítást követően az eb kizárólag hatósági engedély birtokában, ivartalanítva, meghatározott tartási körülmények között – például bekerített vagy elkerített helyen, a tartásra szolgáló ingatlanon jól olvasható figyelmeztetés szerepeltesével – és elektronikus azonosítóval megjelölve tartható. Az eb veszélyesnek minősítése nem más, mintsem a jogalkotó bizalmának megvonása az ebtartótól és

54 Btk. 359. § (1) – (2) bekezdés.

55 Jámbor Adrienn, A „veszélyes eb” fogalmának változásai (a magyar jogban). In: *Stipta István (szerk.), Studia Iurisprudentiae Doctorandum Miskolciensum. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai.* Miskolc, 2013, 135. o., 136. o.

a veszélyesnek minősített ebtől, amely kérdésben a jogalkalmazó hatóság a jogalkotó akaratát juttatja érvényre.⁵⁶

A tartási engedély kettő évig hatályos, a jogalkotó pedig a további felelős állattartást azáltal is biztosítja, hogy noha az engedély az eb tulajdonosa részére kerül kiállításra, amennyiben az ebtartó és az eb tulajdonosának személye elválnak egymástól, az engedély csak akkor adható ki, amennyiben az ebtartó is betöltötte a tizennyolcadik életévét, valamint cselekvőképes, emellett biztosítja az előírt tartási feltételeket.⁵⁷

A Kedvtr. nem mondja ki, hogy automatikusan megszűnik az engedély joghatása az engedély birtokosának halála esetén, mindez azonban véleményem szerint logikusan következik az egyes rendelkezések értelmezéséből. Kivételként említhető, amennyiben más a tulajdonos és az állattartó személye, ám, figyelemmel arra, hogy az adott eb *res nullius* nem lehet, a tulajdonost túlélő állattartónak is az az érdeke, hogy minél előbb rendezésre kerüljön a tulajdonosi státusz.

Abban az esetben, ha a veszélyes eb tulajdonjoga öröklésből fakadóan átruházásra kerül, akkor az illetékes járási állat-egészségügyi hatóság először is vissza kell, hogy vonja az örökhagyó tartási engedélyét,⁵⁸ majd az örökösnek saját magának kell kérelmet előterjesztenie a tartás vonatkozásában. Ezen eljárás díja egységesen 25.000 forint.⁵⁹

A hagyaték részét képező veszélyes eb megtartása nem feltétlenül kizárólag az örökös döntése, az ő saját családjával való megbeszélésen alapuló közös döntéshozatal érzelmi részén túlmenően is rögzíti a jogszabály, hogy a kérelemhez csatolni kell a tartás helye szerinti ingatlan tulajdonostársainak, illetve hasznélvezőjének hozzájáruló nyilatkozatát is.⁶⁰

A jegyző és a közjegyző eljárása szempontjából ugyanakkor problematikusnak tűnik, hogy mit is kell tenniük az elhunyt tulajdonába tartozó veszélyes ebbel, hol kell elhelyezniük azt a hagyatéki eljárás jogerős befejezéséig abban az esetben, amennyiben az örökös jelzi, hogy igényt tart az állatra. Noha a Hetv. 79. § lehetővé teszi, hogy a hagyaték egy részét ideiglenes hatállyal birtokba adja, azonban a Kedvtr. 17/I. § (2) bekezdése kimondja, hogy veszélyes eb felügyelete még ideiglenesen sem ruházható át a tartási engedélyben meg nem jelölt személyre.

56 *Nagy Csilla*, A veszélyesnek minősített ebek tartásának jogi szabályozása. 12 – 13. o. https://kozugsugyunkazallatvedelem.hu/data/file/2024/08/08/13_a_veszelyesnek_minositett_ebek.pdf. (letöltve 2024. október 24. napján)

57 *Id. Nagy*, 52. lj. alatt hivatkozott mű, 11. o.

58 Vö. 41/2010. Korm. rendelet 17/F § (5) d) pont és 17/J. §. (1) – (2) bekezdés.

59 A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, valamint a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei előtt kezdeményezett eljárásokban fizetendő igazgatási szolgáltatási díjak mértékéről, valamint az igazgatási szolgáltatási díj fizetésének szabályairól szóló 63/2012. (VII. 2.) VM rendelet módosításáról szóló 87/2013. (X. 1.) VM rendelet I. mellékletének 4.3.1. pontja.

60 41/2010. Korm. rendelet 17/E. § (4) bekezdés.

Hivatkozási alap lehet a Hetv. és a vonatkozó kormányrendelet közötti jogforrási hierarchia az állat ideiglenes elhelyezését illetően, ellenben ebben az esetben fokozott figyelemmel kell megválasztani az állat ideiglenes felügyeletére kijelölt személyt.

Amennyiben azonban elfogadjuk, hogy a tulajdonos halálával egyidejűleg a tartási engedély visszavonásra kerül, ebben az esetben a törvény maga kínál megoldást az elhelyezés vonatkozásában, tekintettel arra, hogy az Ávtv. 24/C. § (4) bekezdés b) pontja értelmében az állatvédelmi hatóság hivatalból rendelkezik a veszélyes eb elkobzásáról, elszállításáról, majd megfelelő helyen való tartásáról, ha az érintett veszélyes eb tartási engedélye visszavonásra kerül. Ezt követően pedig az állatvédelmi hatóság érdemben dönthet arról, hogy az örökös mint újonnan jelentkező állattartó alkalmas-e a veszélyes eb tartási körülményeinek biztosítását illetően.

5. Az állat sorsának rendezése a végrendelezési szabadság tükrében

Figyelemmel arra a szoros kötelékre, amely ideális esetben kialakul az állat és tartója között, az örökhagyó számára is az tűnik a legmegnyugtatóbb megoldásnak, ha a végrendelet soraiban rendezi az állat további sorsát.

A végrendelezési szabadság a végrendelet, mint sajátos öröklési jogcím alapján történő hagyatéki felosztást jelent, ezzel szemben a végintézkedési szabadság az összes öröklési jogcímet felöleli, e fogalomba így a végrendelet és az öröklési szerződés mellett a törvényes öröklést is érteni kell, amelyről végintézkedés hiányában vélelmeznünk kell az örökhagyó hagyatéki akaratát.⁶¹

Kedvezményezett csak természetes személy vagy szervezet lehet. Azon jogrendszerekben, például az amerikai jogban, amelyekben nem lehet feltétellel hagyományt tenni, megoldást jelenthet, ha az állatot mint tulajdont kifejezetten egy adott személyre hagyja az örökhagyó, vagy pedig az állat gondviselőjének hagy bizonyos összeget, és a végrendelethez csatolt külön levélben magyarázza meg, hogy ezen összeget az állatra kell fordítani.⁶²

Hagyományrendelés formájában, élve a Ptk. 7:31. § (1) bekezdése által deklarált lehetőséggel, az örökhagyó a tulajdonában álló állatot az örökösön kívül más személy gondjára is bízhatja, amennyiben úgy látja biztosítottnak az állat gondozását.

61 Szalma József, A kötelekrész, a végintézkedési szabadság és az öröklési szerződések az európai és a magyar magánjogban. Jogtudományi Közlöny, 2016/7–8., 373. o.

62 Forgács Ildikó, Az amerikai és a magyar öröklési jogviszonyok összehasonlítása. Közjegyzők Közlönye, 2007/10., 5. o., 6.o.

Tekintettel arra, hogy az állat feletti tulajdonjog – bizonyos kivételektől eltekintve, például veszélyes ebek vonatkozásban – átruházható, azaz az állat ajándékozási szerződés tárgya lehet, az állattartó rendelkezhet minderről halál esetére szóló ajándékozási szerződés sorainak keretében is.

A halál esetére szóló ajándékozás tárgya csak olyan juttatás lehet, amely végrendelet esetén dologi hagyománynak minősülne, ez pedig azt jelenti, hogy a halál esetére szóló ajándékozás nem egyetemes, hanem különös jogutódlási forma.⁶³ Ehhez kapcsolódóan érdemes hangsúlyozni, hogy ebben az esetben a halál esetére szóló ajándékozási szerződés tárgya – vagyis maga az állat – szempontjából is szerencsésebb a *singularis* jogutódlás, biztosítva ezáltal, hogy valóban állatvédelmi szempontokat szem előtt tartó természetes vagy jogi személy szerezzen felette tulajdonjogot.

A dologi hagyományrendelet vagy a halál esetére szóló ajándékozás relevanciája az állat vonatkozásában a hagyatéki eljárás lefolytatása során abban rejlik, hogy ezáltal a dologi hagyomány vagy halál esetére szóló ajándékozás címzettje örökösökként érdekeltnek tekintendő a Hetv. 6. § (1) bekezdés n) pontja értelmében. Ebből fakadóan lehetősége nyílik arra, hogy biztosítási intézkedés elrendelését kérje a jegyzőtől vagy a hagyatéki leltár megküldését követően a közjegyzőtől, amennyiben a hagyatékhöz tartozó vagyontárgy veszélyben van,⁶⁴ és ennek keretében kérheti, hogy az állatot adja birtokába, vagy pedig, amennyiben az állatot már magához vette, hagyja birtokában. Konkrét jogszabályi rendelkezés hiányában azonban e körben is gyakorlati dilemmaként jelentkezik annak megítélése, hogy miként értelmezhető a veszély e körben. Veszélyben van az öröklésben érdekelt jogi érdeke, mivel tartani kell példának okáért az értékes állat eltulajdonításától, vagy pedig veszélyben van maga az állat, mivel nem biztosítottak számára az Ávtv. szerinti életkörülmények?

Előremutató javaslatként emelem ki e körben a REX Kutyaotthon Alapítvány által útjára indított, „Örökös Örangyal Program” elnevezésű, angol minta alapján létrehozott kezdeményezést. Ennek keretében az alapítvány és az állattartó szerződést köt, amelyben rögzítik, hogy az alapítvány, amennyiben az eb gondozásában bármilyen segítségre (például jogosítvánnyal már nem rendelkező, idős állattartó esetében az orvoshoz szállításban való segédkezés) van szükség, vállalja ezen teendőket, illetve a gazda halála esetén végleg ellátják vagy örökbe adják az ebet. Mindezzért cserébe az örökhagyó előre kötelezi magát,

63 Molnár Hella, Az ajándékozási szerződés és a végintézkedésen alapuló öröklés. 226. o. https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2020/01/Studia_Molnar224-231o.pdf. (letöltve 2024. október 24. napján)

64 Hetv. 32. § (1) bekezdés.

hogy a hagyatékból anyagi támogatást nyújt az alapítványnak, amely támogatás felhasználását szintén kiköthetik szerződésükben.⁶⁵

6. Lemondás a hagyatékról

Az elhunyt hozzátartozó állatának a befogadása számos esetben nemcsak érzelmileg nem kívánatos, de megfelelő tartási hely vagy éppen anyagi fedezet hiányában, nem is elvárható az örökösöktől. Más élethelyzetekben pedig, példának okáért a közepesen veszélyes állatfajok egyedeit érintő hagyaték esetében, szakképesítés hiányában még a legjobb szándék ellenére sem megengedett az örökség részét képező állat megtartása.

Egy – egy ilyesfajta döntés meghozatala nem mentes az érzelmi nehézségektől sem. Az ezzel kapcsolatos problémáknak elejét lehetne venni, amennyiben az örökhagyó előzetesen egyeztet az állattartási szándékot illetően akár a végrendelet szerinti, akár a törvényes örökösökkel.

Amennyiben a hagyaték nem kívánatos, az örökös a Ptk. 7:89. § (1) bekezdése alapján visszautasíthatja az örökséget. A hagyatéki eljárásban azonban sem a hagyatéki vagyontárgyak értéke, sem pedig a hagyatéki terhek mértéke nem áll objektíve rendelkezésre, ebből fakadóan az örökös a hagyatéki eljárásban valójában csak a leltározott hagyatékot utasítja vissza.⁶⁶

Tanulmányom fókuszában álló felvetés szempontjából, a problematikát az állat jólétének fényében megközelítve, ez egyszerűen lehet átok és áldás is egyben. Amennyiben az állat anyagi értékéből fakadóan nem került sor a törvény erejénél fogva a hagyatéki leltárba vételére, és az örökhagyó törvényes örökösei nem is kezdeményezik ezt, ebben az esetben az állat sorsát minél előbb rendezhetik, akár úgy, hogy a hagyatékátadó végzés meghozatalát megelőzően gondozásukba veszik, illetve kereshetnek számára átvevő szervezetet is.

A gyakorlati probléma akkor merül fel, amikor az örökhagyó immár terhessé vált házi kedvencének további életéről a családtagok nem lelkiismeretesen gondoskodnak. Számtalan esetben az állatot szélnek eresztik, láncon az ingatlanon hagyják, vagy esetleg elszállítják a legközelebbi gyepmesteri telepre. Figyelemmel arra, hogy a Btk. 244. § (1) bekezdésének b) pontja ekként fogalmaz: „*aki gerinces állatát vagy veszélyes állatát elüzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő*”, ezen büntetőjogi tilalom címzettje nem más, mintsem az állattartó. Más tulajdonában lévő gerinces állatot nem

65 Mi lesz a házi kedvencekkel a gazdi halála esetén? Rex Kutyaotthon Alapítvány közleménye. <https://www.rex.hu/hu/tamogatas/hagyatekozas>. (letöltve 2024. október 24. napján)

66 *Meszlényi András*, Gyakorlati problémák az örökség visszautasítása körében. Magyar Jog, 2023/5, 265. o.

lehet elüzni, elhagyni vagy kitenni – legalábbis nem oly módon, hogy a cselekmény kimerítse a hivatkozott büntetőjogi tényállást. Ezáltal az, hogy az örök-hagyó állata feletti tulajdonjogban bekövetkező jogutódlás törvényi kritériumai nincsenek határozottan kijelölve a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseiben, az az állatvédelem szempontjából rendkívül aggályos lehet.

Főszabály szerint a hagyaték egyes vagyontárgyait nem lehet külön – külön, az egyes vagyontételeket mérlegelve visszautasítani, a kivételszabály pedig az örök-léssel érintett használatokra vonatkozik. A Ptk. 7:89. § (2) bekezdése szerint az örökös külön is visszautasíthatja a mezőgazdasági termelés célját szolgáló föld, a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyak, a munkaeszközök, illetve – és témánk szempontjából ezen fordulat bír relevanciával – az állatállomány örök-lését abban az esetben, ha egyáltalán nem foglalkozik, vagy nem hivatásszerűen foglalkozik mezőgazdasági termeléssel.

Az állatállomány további sorsát illetően a Hetv. 94. § (3) bekezdése rögzíti, hogy amennyiben az örökösként érdeklelt a hagyatéki eljárásban az öröklés jog-címén megszerzett állatállományt vagy halastavat ajándék jogcímén felajánlja a magyar államnak, akkor ezen ajándékot elfogadottnak kell tekinteni, és a köz-jegyző a felajánlott vagyontárgyat ajándék jogcímén a magyar államnak adja át az ajándékozó örökösként érdeklelt jogszerzésének megfelelő jogcímen történt közbenső jogszerzése megállapításával.

Az állatállományról való lemondás vonatkozásában azonban fontos megjeg-yezni, hogy e felajánlás nem szünteti meg az örökös esetleges felelősségét, ellen-ben az eredményezi, hogy az örökös a felajánlásból fakadó, állam általi jogszer-zés megállapításától kezdődően már nem a hagyaték tárgyaival felel (*cum viribus* felelősség) a hagyatéki tartozásokért, hanem a hagyatéki tartozások értékéig a magánvagyonál köteles helyt állni (*pro viribus* felelősség).⁶⁷

7. Záró gondolatok

Tanulmányomban arra törekedtem, hogy átfogó képet nyújtsak mindazon hely-zetekről, amikor a hagyatéki eljárásban állat érintettsége is felmerül. Ebből fa-kadóan, a kedvtelésből tartott állatok, gazdasági célból tartott állatok, illetve a veszélyes ebek és veszélyes állatfajok jogi sorsát vizsgáltam az öröklési jog és a hagyatéki eljárás tükrében.

Írásom első nagyobb egységében a téma etikai aspektusait tekintettem át, amely aspektusok egyben az állatvédelem szempontrendszeri szerint vizsgált

67 BDT2023.4629.

bármely értekezés létjogosultságát megalapozó háttértényezők is. Ezt követően tértem rá a konkrét, gyakorlati problematikákra, nevezetesen az állat hagyatéki leltárhoz tartozásának kérdésére, az egyes egyedek öröklésének jogi dilemmáira, illetve az állatvédő szervezetek az eljárás folyamatába való bekapcsolódásának lehetőségeire.

Tanulmányom hipotézise szerint a jelenleg hatályos hagyatéki törvény, illetve a felvetett problematikával összefüggésben vizsgálandó releváns jogszabályok nem veszik figyelembe az állatvédelem szempontjait, valamint eszköztárát az örökhagyó után gazdátlanul maradt állatok vonatkozásában. Álláspontom szerint hipotézisem – sajnálatos módon – igazolást nyert a fentebb kifejtettek fényében.

Összegzésként kiemelem, hogy meglátásom szerint a Hetv. soraiban kifejezetten szükséges nevesíteni, hogy az örökhagyó tulajdonát képező állat törvény erejénél fogva a hagyatéék részét képezi.

A jogalkotónak figyelemmel kell lennie ugyanakkor arra is, hogy az állat öröklése nem mehet olyan automatikusan végbe, mint például a használati tárgyak öröklésének esetében. Mindez, amint láthattuk a veszélyes állatok vonatkozásában, a vonatkozó kormányrendelet előképzettséget és tartási körülményeket megkövetelő rendelkezései által bizonyos esetekben alapvetően kizárt, és véleményem szerint nem túlzás kijelenteni, hogy valamennyi állatfaj egyedének vonatkozásában szembe is menne az Ávtv. és a Ptk. szellemiségével.

Nem hivatkozhatunk arra, hogy felelős állattartó végrendeletében, de legalábbis szóbeli megállapodás keretében úgyis rendezni fogja állatának sorsát, hiszen váratlan tragédiák bárkivel előfordulhatnak. A jog egyik feladata pedig éppen abban rejlik, hogy leképezze a gyakori élethelyzeteket, majd megnyugtató megoldást kínáljon azokra.

A jegyző sokrétű feladatkörének egy szeletét jelenti a hagyatéki eljárás lefolytatásnak előkészítése a hagyatéki leltár összeírása által. Az ezen feladatoknak való elégtétel során azonban a jegyző nem felelheti el az egyéb, jogszabályi felhatalmazás alapján szintén elvégzendő teendői során megszerzett ismeretanyagot sem. Ennek jegyében, végső soron egyetlen eljárás során sem szűnik meg állatvédelmi hatóságnak lenni.

A jogszabályi környezet esetleges rendezésétől függetlenül is szükséges azonban a jogalkalmazókban tudatosítani, hogy a nemzetközi tendenciáknak⁶⁸ megfelelően azon területeken is megkerülhetetlen az állatvédelem szem előtt tartása, amelyeken a jogszabály nem tartalmaz kifejezett előírást erre vonatkozóan.

68 Vö. *Laurence Bonafofos, Denis Simonin, Andrea Gavinelli*, Animal Welfare in Education and Research. Animal Welfare: European Legislation and Future Perspectives. *Journal of Veterinary Medical Education*, 2010/1, 26 – 29. o.